

Kapitel 1

Hvad bruger vi fortid til?

– om histories betydning for individer og fællesskaber

Hvad er historie? Er der forskel på fortid og historie? Og hvorfor er historie overhovedet vigtigt? I dette kapitel præsenterer vi historie som “et menneskeligt vilkår” – noget, vi alle har – og vi ser på forskellige måder, vi møder og bruger historie på.

Jens Liljegren voksede op med mareridt om sin farfar, der lå i en kælder og kaldte. Jens' farfar blev skudt i hovedet og i brystet den 29. november 1944, fireogtyve år før Jens blev født. Han døde i kælderen under familiens lejlighed i Nakskov. Farmoren var i lejligheden med deres tre børn og havde hørt skuddene. Hun turde ikke gå ned i kælderen, men løb i stedet rundt i stuen og råbte: ”De har skudt jeres far, de har skudt jeres far, de har skudt jeres far!” Det yngste af børnene, som dengang var fire år gammel, var Jens' far.

Jens' farfar, Kaj Liljegren, var nazist og blev likvideret af danske modstandsfolk under den tyske besættelse. Et modstandsblad forklarede nogle dage senere, at han var blevet skudt, fordi han havde angivet danskere til tyskerne. Ifølge modstandsfolkene var Kaj Liljegren med andre ord ansvarlig for danske modstandsfolks død og havde derfor fortjent den skæbne, som han delte med omkring 400 andre danskere, der blev likvideret under den tyske besættelse af Danmark 1940-1945.

Maleri af Jørgen Espen-Hansen, som forestiller likvideringen af den formodede nazist Fritz Købbe på Sankt Hans Torv i 1944.

Den lille og den store historie

Kaj Liljegrens historie er et eksempel på et voldsomt sammenstød mellem ”den lille” og ”den store” historie. Den viser, hvordan enkelte menneskers liv (den lille historie) er forbundet med store samfundsforandringer som Anden Verdenskrig og Besættelsen (den store historie). Efter besættelsestiden stod modstandsbevægelserne stærkt, og man undersøgte aldrig, om alle de likviderede faktisk havde været stikkere, det vil sige personer der afslørede danske modstandsfolk for tyskerne. Nazisten Kaj Liljegen og andre likviderede havde befundet sig ”på den forkerte side af historien”, og de passede ikke ind i det billede, man efter krigen ønskede at tegne af danskerne under besættelsen. De blev effektivt renset ud – både af samfundet og af den nationale selvforståelse.

Historien om likvideringen af Kaj Liljegen viser også noget om, hvad historie betyder for os alle sammen. Jens voksede op med en sortsynet far, der nogle gange lå på et værelse og græd. Drabet i 1944

var med til at forme Jens' fars personlighed og satte præg på familien i flere generationer. I familien talte man meget lidt om drabet og Kaj Liljegrens nazisme; det var et meget smerteligt minde for Jens' far. Og ligesom i resten af samfundet var nazistiske danskere et tabu, der var forbundet med skam og social udstødelse.

At undersøge fortid

Først da Jens selv som historiestuderende undersøgte sagen, fik han mere at vide om, hvad der faktisk var foregået. Det var vigtigt for ham at kende omstændighederne omkring farfarens død, som havde haft så afgørende indflydelse på hans familie og opvækst. Hvem var Kaj Liljegren? Hvad skete der egentlig ved hans død? Og havde han faktisk angivet danskere til tyskerne?

I det nazistiske blad Fædrelandet fra den 2. december 1944 kunne Jens læse, at hans farfar havde været aktiv nazist. Men den historie om drabet, Jens var vokset op med, kunne ikke være helt rigtig. Ifølge en rapport fra 30. november 1944 havde en læge konstateret, at Kaj Liljegren var blevet ramt af to øjeblikkeligt dræbende skud. Farfaren havde altså ikke ligget og kaldt, mens han langsomt forblødte.

Jens havde også fundet frem til et medlem af modstandsbevægelsen i Nakskov, som muligvis vidste noget om farfarens likvidering. Han besøgte modstandsmanden, som havde kendt Jens' farfar. Modstandsmanden vidste også, hvem der havde affyret de dræbende skud, men havde svoret tavshed om det; kilderne til drabet tørrede lige så langsomt ud, i takt med at andre mulige vidner gik bort. Selv om dokumenter og avisartikler fra samtiden kan afsløre noget om sagen, har Jens Liljegren ikke fået den endelige sandhed om farfaren. Angav Kaj Liljegren danskere til tyskerne?

Fortid og historie

Denne bog handler om, hvad fortiden betyder for mennesker, hvordan vi bruger den, og hvordan vi undersøger den. Både i voldsomme tilfælde som Jens Liljegrens og i alle mulige andre. Med **fortid** mener vi alt det, der er sket, og som kommer før lige nu! Fortiden er med andre ord enormt omfattende, samtidig med at den ikke er her længere. Det, der er tilbage, er nogle spor og de fortolkninger og fortællinger, vi laver. Fortællingerne om fortid kalder vi

*** Fortid:**

Det som engang var.
Findes ikke længere.

OPGAVE

Ordet historie bruges i mange forskellige betydninger. Forklar, hvad der menes med "historie" i de følgende vendinger:

- "Dette er en historisk begivenhed"
- "Han er historie"
- "Historien vil vise, at ..."
- "Det har kun historisk interesse"
- "Historiens dom"
- "Det vil gå over i historien"
- "Historiens vingesus"
- "Sikke en grim historie"
- "Vi skriver historie ..."
- "Historien vil frikende os!"

* Historie:

Fortællinger om og fremstillinger af den fortidige virkelighed.

fag. Ifølge læreplanerne for historiefagene på ungdomsuddannelserne i Danmark drejer historie sig om "fortidige forhold og beskæftiger sig med, hvordan mennesker har levet under forskellige vilkår gennem tid frem til i dag ... samt hvordan fortid bruges af mennesker". Undervisningsfaget historie handler altså både om fortid og om, hvordan fortid bruges af mennesker.

Men der findes andre og endnu bredere definitioner af historie. Den dansk-norske forfatter og historiker Ludvig Holberg definerede

Tilbage til naturen. Moderne mennesker kan opleve ro og fællesskab ved for eksempel at leve som jernaldermennesker i sommerferien. Her Lejre 2012.

også for **historie**. Fortiden ændrer sig ikke, men det gør vores historier om den. Og disse historier er med til at forme vores opfattelser af verden og virkeligheden. Selv om fortid ikke længere findes, spiller den en rolle i vores verden i nutiden i form af "historier".

Historiefag og historiebrug

Historie er et hverdagsbegreb, som vi bruger på mange forskellige måder. Denne bog handler om historie som undervisnings-

for eksempel i 1700-tallet historie som "et spejl", hvori man kan se, dømmes og tage ved lære af det, som er sket. Også den nulevende historiker Bernard Eric Jensen definerer historie på en bredere måde, nemlig som "når nogen bruger fortid til noget". At "bruge" fortid kan både være noget, vi gør i hverdagen, noget, vi gør i samfundet, og en faglig og videnskabelig aktivitet. Ifølge denne brede definition af historie er historiefaget altså bare én ud af flere måder at bruge fortid på.

Historiebrug

Historie som læremester: Når vi bruger erfaringer fra fortid som begrundelse for de valg, vi træffer i nutiden. For eksempel: ”I 1930’erne førte fremmedhad til krig og folkedrab. Derfor bør vi være tolerante i dag.”

Historie som perspektiv eller spejl: Når vi bruger fortiden til at skabe et møde med noget fremmed og anderledes. For eksempel: ”Da far var dreng, fandtes der slet ikke computere” eller ”Tænk på, at dengang sked de bare direkte ned i rendestenen!”

Historie som identitetsdannelse: Når vi danner ”jeg-” og ”vi-følelse” under anvendelse af fortid. Bestemte fortidige forhold tillægges betydning for, hvorfor ”vi” er, som ”vi” er i dag. For eksempel: ”Vi vikinger har jo altid godt kunnet lide øl.”

Historie som argument: Når fortid bruges som argument i aktuelle diskussioner eller debatter. Fortid bruges eksempelvis til at gøre en bestemt handling eller holdning legitim (= acceptabel) eller illegitim (= uacceptabel). For eksempel kan en fortidig succesfuld handling bruges som argument for at gøre det samme i en aktuel situation, eller en politikers holdninger kan sammenlignes med Hitlers, som et argument for, at man ikke skal være enig med politikeren.

Historie som underholdning: Når fortid bruges til fornøjelse og tidsfordriv. For eksempel i film, tv-serier, tegneserier og på museer.

Historie som (videnskabs)fag: Når vi studerer fortid på linje med andre videnskabelige fagområder. For eksempel kan undersøgelserne af fortid formidles i bøger, artikler, museumsudstillinger eller dokumentarfilm.

OPGAVER

- Kan du/I komme på andre typer af historiebrug end de her nævnte?
- Prøv at inddele de forskellige typer af historiebrug i grupper. Hvilke af de forskellige typer af historiebrug hænger sammen?

* **Historiebrug:** Personer og gruppers brug af fortællinger og forestillinger om fortid.

Når grupper og individer bruger fortællinger og forestillinger om fortid, kaldes det **historiebrug**. Historie bruges på mange måder, og de eksempler, som fremgår af boksen herunder, skal ikke ses som en udtømmende liste. Der er også flere af de forskellige måder at bruge historie på, der overlapper hinanden.

I dette kapitel vil vi se nærmere på forskellige former for historiebrug. Det er vigtigt, fordi historier om fortid, som vi så i Jens Liljegrens tilfælde, spiller en stor rolle for måden, vi opfatter os selv og samfundet på. Det hænger sammen med, at alle mennesker har det, vi kalder en historiebevidsthed. Alle bogens øvrige kapitler handler især om historie som fag. Det vil sige den særlige form for

historiebrug, hvor man med udgangspunkt i videnskabsfaget historie metodisk og teoretisk undersøger fortid.

Historiebevidsthed

Det er ikke kun i forbindelse med undervisning, at vi støder på historie. Et hurtigt kig på de aktuelle biografplakater, spilreklamer eller hylderne med blade i supermarkedet vil vise, at mange populærkulturelle produkter også ”bruger fortid til noget”.

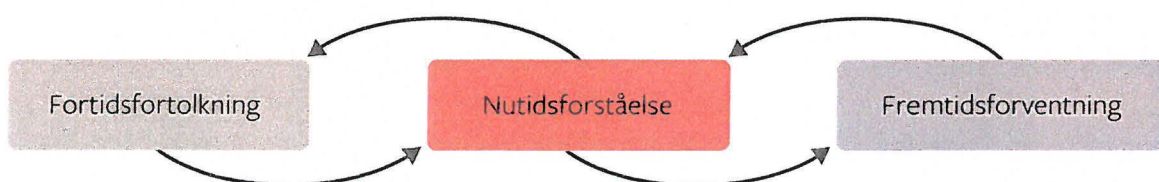
Men hvorfor er fortiden så interessant for mange mennesker? Og hvad kan den bruges til? For at svare på disse spørgsmål er det nødvendigt at starte med at kigge lidt nærmere på menneskers forhold til tid.

Vi mennesker ”lever i tid”. Vi er i nuet og kan herfra tænke på fortiden og gøre os forestillinger om fremtiden. Vi ser altid fortid fra nutiden. Det betyder også, at vi kan opfatte fortid forskelligt, og der kan opstå mange forskellige historier om fortid. Denne sammenhæng mellem fortid, nutid og fremtid er illustreret i figur 1.

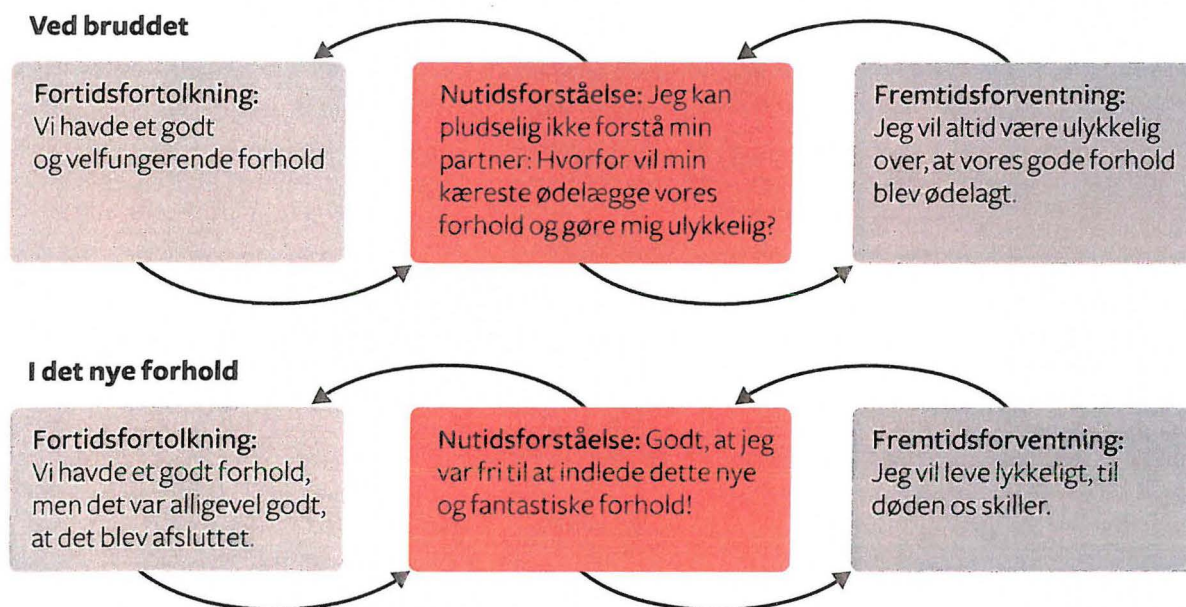
Et eksempel: Et kærestepar går fra hinanden. Det er den samme begivenhed, de oplever, men de vil meget ofte have to forskellige opfattelser af, hvad der skete, og hvorfor det skete. Måske vil den ene part opleve det som en lykkelig begivenhed, mens den anden oplever det som en livskrise. Hvis den ulykkelige senere finder en ny kæreste, vil historien om det forfærdelige brud måske ændre sig. I lyset af det nye forhold – en begivenhed i nutiden – kan synet på fortiden ændre sig: Bruddet er nu blevet et ”held i uheld”, nemlig den begivenhed, der muliggjorde et nyt og bedre liv (se figur 2). Den samme fortid kan altså tolkes på flere måder. Dette kan vi overføre direkte til historiefaget, hvor man netop arbejder med at fortolke fortid. Man kan sige, at vores fortolkninger af fortid hænger sammen med vores nutidsforståelse og desuden påvirker vores forventninger til fremtiden. Dette kaldes **historiebevidsthed**. Alle mennesker har en historiebevidsthed, der gennem livet dannes og omdannes (se figur 2). Det er ikke det samme som ”viden om forti-

* **Historiebevidsthed:** Sammenhæng mellem fortidsfortolkning, nutidsforståelse og fremtidsforventning.

Figur 1 Illustration af menneskers historiebevidsthed

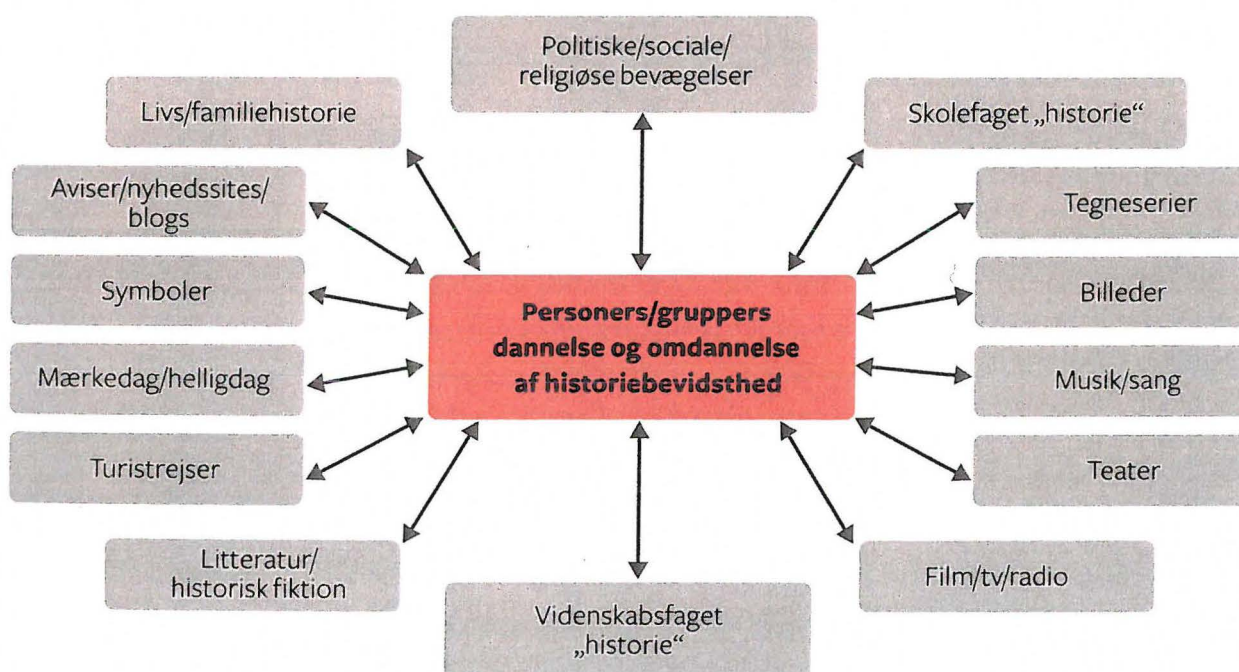
Figur 2 Historiebevidsthed – et eksempel

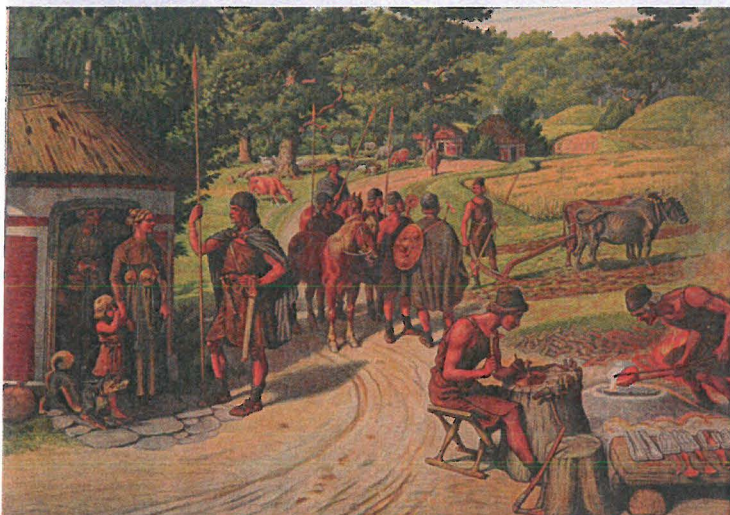
den” – for eksempel i form af kendskab til en masse fakta om Anden Verdenskrig. Men historiebevidstheden kan kvalificeres (styrkes), hvis man beskæftiger sig fagligt med fortid. Det så vi i Jens Liljegrens tilfælde, da han undersøgte omstændighederne omkring sin farfars død.

Ligesom historiebevidsthed er et fælles menneskeligt træk, er også det at lave fortællinger vigtigt for alle mennesker. Nogle vil

Figur 3 Sådan danner vi historiebevidsthed

OPGAVE

Fortidsfortolkning som udtryk for varierende samtidsforståelser og fremtidsforventninger ses i disse to fremstillinger af livet i stenalderen/oldtiden. Billedet til venstre er et såkaldt skoleanskuelsesbillede brugt som illustration i undervisningen i starten af 1900-tallet, mens billedet til højre er en illustration af Ullrich Rössing fra børnebogen *Avn – Kampen mod skovfolket* af Palle Petersen fra 1976.

- Hvilke forskellige opfattelser af familie (størrelse, relationer m.m.) afspejler de to billeder?
- Hvilke forskellige syn på sociale relationer afspejler de to billeder?
- Hvilke forandringer af synet på familie kan vi se mellem starten af 1900-tallet og 1976?

faktisk hævde, at det er gennem menneskets fortællinger om verden, at den overhovedet giver mening og bliver forståelig (se også kapitel 6 om historisk diskursanalyse).

Historiesyn

Vores fortællinger om fortid og hvordan vi bruger dem, kan være meget forskellige og er blandt andet præget af vores **historiesyn**.

* **Historiesyn:** Bevidste eller ubevidste forestillinger om, at forandringer over tid har en retning eller mening.

Det *progressive historiesyn* ser forandringer over tid som positive. Det progressive historiesyn er udtryk for en fremskridtsoptimisme, hvor udviklingen ses som en bevægelse i retning af noget nyt og bedre.

Heroverfor står det *regressive historiesyn*, der ser nostalgisk på fortid og betragter udviklingen som et forfald og gerne vil have fortiden tilbage. Det regressive historiesyn kaldes også traditionalistisk, fordi det betragter fortid og fortidige traditioner som en

autoritet, der begrundet en lang række af vores nutidige forhold. Firkantet sagt er traditionalismens opfattelse, at noget er vigtigt og rigtigt, fordi det er gammelt. Fejringen af for eksempel jul eller grundlovsdag ses ud fra dette historiesyn som en værdifuld arv fra fortiden, der skal fortsættes af os i nutiden. Den enkeltes syn på historie er præget af politiske holdninger, kulturelle værdier og meget andet, og i forskellige perioder kan nogle historiesyn være mere fremherskende end andre. Den enkeltes historiesyn vil ikke altid være tydeligt, men kan i nogle tilfælde være helt afgørende for, hvordan fortidige forhold og begivenheder fortolkes. Den samme person kan også have et forskelligt historiesyn, afhængigt af hvilken fortid der bruges. Man kan for eksempel godt mene, at skolesystemets indretning var bedre tidligere, samtidig med at man mener, at ligestilling mellem kønnene er et fremskridt.

Faghistorikere vil ofte prøve at anlægge et *kritisk historiesyn*, som lægger vægt på at forholde sig kritisk og nuanceret til vores forestillinger om fortid. Vores forestillinger om fortid skal kunne begrundes og retfærdiggøres i nutiden og ikke bare være baseret på traditioner eller udbredte fordomme. På samme måde skal forestillinger om historiske fremskridt undersøges kritisk og nuanceret – er forandringer et fremskridt for alle? Hvilke negative konsekvenser har fremskridt ført med sig? Forestillinger om fortid skal altså kunne undersøges kritisk, hvilket er et vigtigt kendetegn ved historie som videnskab.

Både almindelige menneskers og historikers syn på fortiden præges af deres historiesyn. Men ud fra et faghistorisk synspunkt kan nogle historiesyn være problematiske. Det er nemlig vanskeligt at tale om, at forandringer over tid entydigt er udtryk for et forfald eller en udvikling frem mod noget "bedre". Der er snarere tale om, at forandringer på forskellige tidspunkter fortolkes enten positivt eller negativt. For eksempel blev opfindelsen og udbredelsen af p-pillen i 1960'erne af mange betragtet som et vigtigt fremskridt, der muliggjorde en seksuel frigørelse – især af kvinder, der ikke behøvede at frygte uønsket graviditet. Det synes at bekræfte et progressivt historiesyn. Men udbredelsen af kønssygdomme, især hiv/aids i 1980'erne, ændrede delvis den opfattelse. Risikoen for sygdom og død kastede en skygge af alvor over fri sex, og p-pillen blev ikke længere set som et "seksuelt mirakel". Den kunne som prævention erstatte kondomet, der også kunne

Figur 4 Historiesyn: Syn på forandring over tid

Progressivt:	Forandringer er positive. Fremskridtsoptimisme.
Regressivt:	Forandringer er negative. Traditionalisme.
Kritisk:	Forandringer skal undersøges kritisk og nuanceret. Historisk forandring er kompleks.

OPGAVE

Placér nedenstående citater ud fra historiesyn

- "I de gode gamle dage"
- "Tidligere holdt de unge døren"
- "I Mellemøsten lever man i den mørke middelalder"
- "Da farfar var dreng, var man glad for et æble til jul"
- "Dannebrog faldt ikke ned fra himlen i 1219"
- "Mænd er jægere, kvinder er redebyggere"
- "Det er en gammeldaws marmelade"
- "Det er en gammeldags kønsopfattelse"
- "Dengang boede man 10-12 mennesker sammen i ét rum!"

Find selv på udsagn, der passer til de forskellige historiesyn.

beskytte mod hiv/aids og derfor var at foretrække. Nu kunne p-pillen ses som noget negativt, der medvirkede til udbredelsen af hiv/aids.

Det regressive historiesyns problem er, at det ofte overser, at traditioner, der stammer fra fortiden, også er opfundet på et bestemt tidspunkt og med et bestemt formål. Julen er for eksempel opfundet af den tidlige kristne bevægelse i konkurrence med andre religioners fester – og fejringen af grundlovsdag i Danmark havde til hensigt at påvirke landets udvikling hen imod en yderligere demokratisering. Traditionerne har derfor også en gang været fornyelse.

Man forsøger derfor i faghistorie at gå kritisk til fortid og prøver oftest at fremstille den så nuanceret som muligt. I figur 4 er de tre forskellige historiesyn sammenfattet.

Kollektiv erindring

Historiebevidstheden er noget individuelt for alle mennesker. Vi har alle en historie og kan fortolke og bruge fortid forskelligt. Det gør vi for eksempel helt bevidst, når vi i en jobansøgning beskriver, hvem vi er, ved at fremhæve visse dele af vores fortid, og prøver at sætte os i så godt et lys som muligt. Med vores individuelle historie kan vi fortælle, hvem vi er.

OPGAVE

Billedet er fra den danske militærlejr Camp Einherjer nær Basra i det sydlige Irak, februar 2007.

- Undersøg, hvad ordet 'einherjer' betyder, og hvilken fortid ordet er hentet fra.
- Hvad er det for en kollektiv erindring og gruppeidentitet, som lejrtitlen bruger?
- Hvilken betydning har det, at militærlejren i Irak kaldtes Camp Einherjer?
- En anden dansk militærlejr i Irak hed Camp Dannevang. Hvilken betydning har det – og er forskellen vigtig?

* **Kollektiv erindring:** En gruppes fælles hukommelse, der fortæller, hvem de er.

* **Nationalstat:** Et land, hvor indbyggerne og staten er knyttet sammen gennem fælles sprog og historie.

Samtidig er historie også afgørende for de fællesskaber, vi er en del af. Fællesskaber har brug for en fælles hukommelse, en **kollektiv erindring**, som er med til at begrunde gruppens eksistens. "Vi" hører sammen, fordi "vi" har en fælles historie om, hvor "vi" kommer fra. Historie kan være med til at sætte normer (for eksempel uskrevne regler for, hvordan man opfører sig) og rammer for fællesskabet. Man kan blandt andet forklare, hvorfor tingene er, som de er, og hvorfor vi mener, at nogle værdier er bedre end andre.

Det mest oplagte eksempel på fællesskaber, hvor historie spiller en afgørende rolle, er **nationalstaterne**. Og det er netop i forbindelse med dannelsen af nationalstater i Europa i 1800-tallet,

Figur 5 Skabelse af national identitet gennem kollektiv erindring

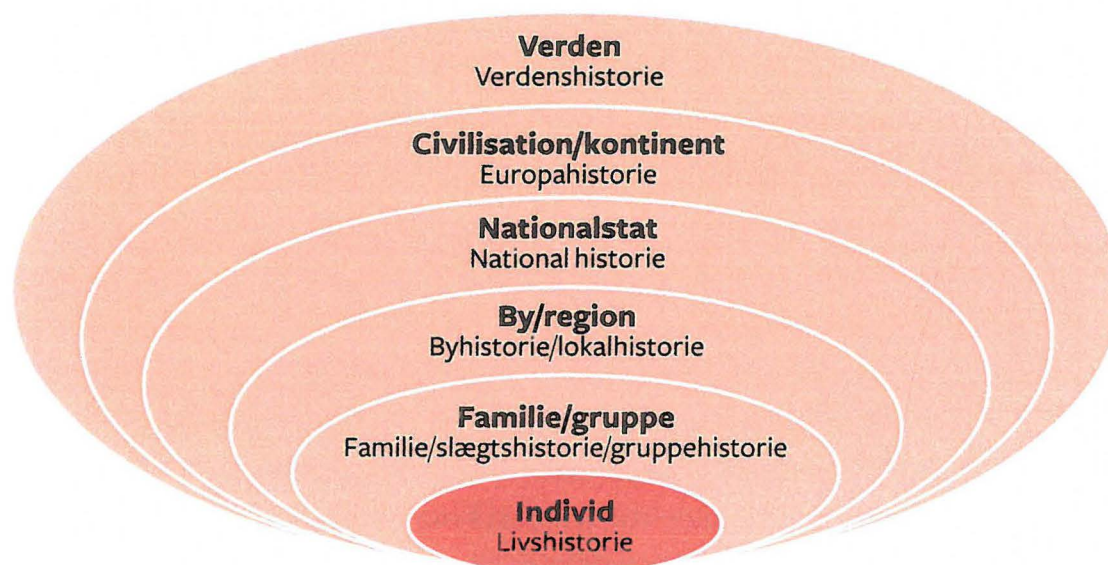
Nogle fortællinger om fortid bliver en del af den kollektive erindring. Andre glemmes bevidst eller ubevidst, fordi de ikke passer ind i den nationale selvforståelse.

at historie blev en videnskab og udbredt som skolefag. Historiefaget kunne give statens borgere en forestilling om at høre sammen som nation i kraft af en glørværdig fortid og særlige højdepunkter i fællesskabets historie, der knyttede borgerne sammen med hinanden og forbandt dem med de politiske magthavere, med staten.

* **Socialisering:**
Den proces, hvor individet overtager det omgivende samfunds normer, roller og værdier.

Ingen fødes med en national identitet. Men gennem opdragelse og **socialisering** i blandt andet familie, skole og massemedier overtager vi bestemte normer og værdier og kan få følelsen af at tilhøre et nationalt "vi". Dette er illustreret i figur 5. Vi kan for eksempel føle, at "vi danskere" er fredelige og arbejdsomme folk, fordi vi efter et krigsnederlag i 1864 holdt os neutrale og lærte at klare os med det lidt, vi havde tilbage. Eller helt omvendt at "vi danskere" i dag har soldater i internationale konfliktområder, fordi "vi" også i vikingetiden lavede militære ekspeditioner til fjerne egne. Den nationale

Figur 6 Identitetsniveauer og kollektiv erindring

Flere fortællinger om den samme fortid

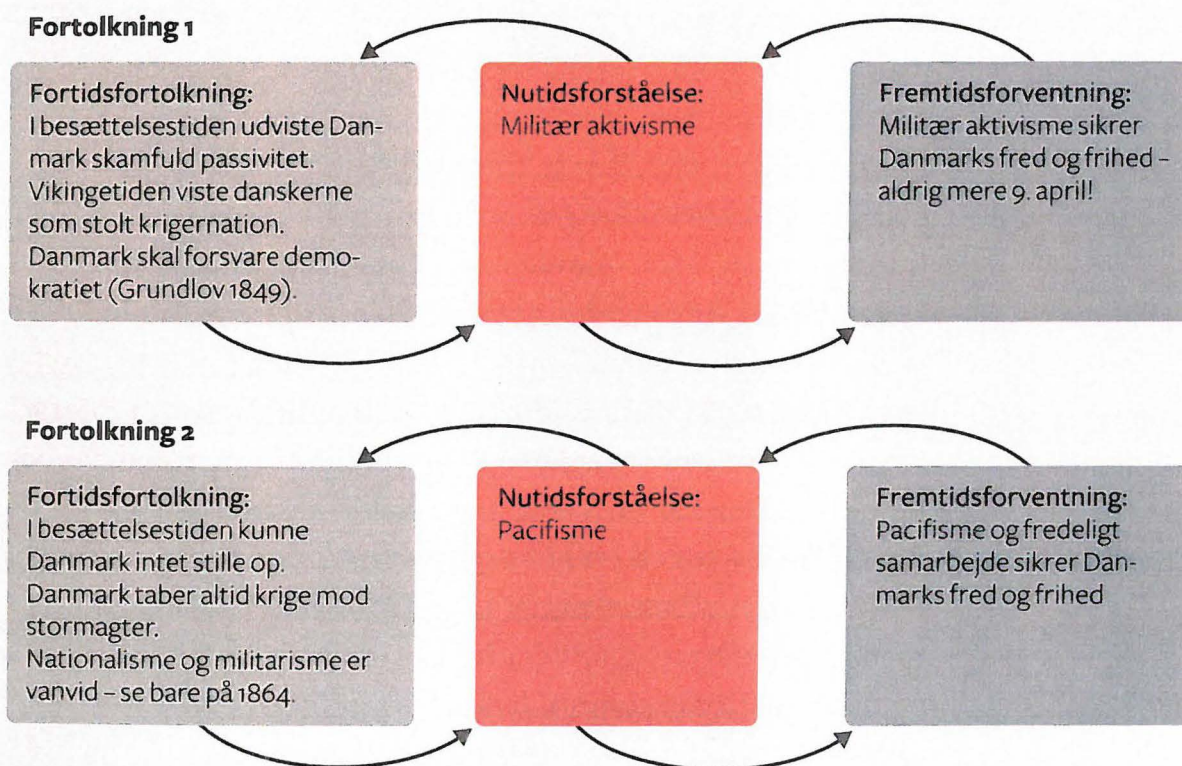
Den samme fortid kan bruges på flere forskellige måder. Begivenhederne, som ledte op til Danmarks besættelse i 1940-1945 kan for eksempel bruges som læremester til at sige: "Danmark burde have oprustet og dermed have været i stand til at forsvare sig, da Nazityskland angreb." Men man kan også bruge den samme fortid til at sige: "Danmark havde ikke en chance for at forsvare sig mod sin store og militært overlegne nabo Tyskland, så det nyttede ikke at prøve."

Disse forskellige fortolkninger kan understøtte forskellige forståelser af nutidige forhold, og hvad der fremadrettet skal gøres. Eksemplet med Danmarks besættelse kan dermed bruges til at understøtte en militær aktivisme, hvor man mener, Danmark skal have et stærkt militær og bruge det aktivt ved for eksempel at deltage i internationale

missioner for at skabe sikkerhed og udbrede demokratiske værdier. Samtidig kan det også bruges til at understøtte en pacifistisk indstilling, hvor Danmark kun skal have et minimalt militær og i stedet søge at stå på god fod med andre lande ved at være et godt eksempel og hjælpe i forskellige nødsituationer rundt om i verden. Inden for begge nutidsforståelser vil man kunne argumentere for, at deres brug af historie som læremester og som argument i en politisk diskussion er korrekt. Og langt hen ad vejen har de samme forventninger og håb til fremtiden: At Danmark skal forblive uafhængigt og sikkert.

Støtten til militær aktivisme eller pacifisme kan også understøttes af andre fortidige forhold og begivenheder, hvilket kan ses i nedenstående figurer.

Figur 7

OPGAVE

- Tænk på et fællesskab, du er en del af (familie, vennegruppe, forening, subkultur, osv.)
- Hvad er historien om det fællesskab – hvad indeholder jeres kollektive erindring?
- Tegn en model som figur 5 s. 18 (om skabelsen af national identitet gennem kollektiv erindring), der viser skabelsen af jeres fælles identitet.
- Hvordan bruger I fortid i jeres fællesskab?
- Hvad betyder det for dig at være en del af det fællesskab?

* Nationalisme:

En yderligtgående nationalfølelse, der ofte er forbundet med fremmedhad.

identitet kan være svær at beskrive entydigt, og ofte er der kamp om at definere for eksempel "danskheden". Folk med forskellige synspunkter kan henvise til forskellige perioder eller fortolkninger af fortid og på den måde lave forskellige fortællinger om det nationale "vi".

En national identitet opfattes som anderledes end andre nationale identiteter, selv om

forskellene ikke altid er så tydelige. "Vi" er os, fordi vi er anderledes end "dem". Da de fleste nabostater på et eller andet tidspunkt har været i konflikt med hinanden, kan fortid bruges til at skabe **nationalistiske** modsætningsforhold mellem befolkningsgrupper. Det kom særligt voldsomt til udtryk på Balkan i 1990'erne, hvor serbiske nationalister blandt andet fremhævede et slag i 1389 som et symbol på serbisk kamp for selvbestemmelse. Men også dansk national identitet er gennem tiden blevet til som et modbillede til blandt andet svensk, engelsk og tysk.

Andre fællesskaber end nationalstaterne gør også brug af historie som kollektiv erindring (se figur 5). For hiphopkulturen er det historien om kulturens rødder i de amerikanske ghettoer, og i arbejderbevægelsen (det vil sige fagforeninger og socialistiske partier) er det historien om den hårde kamp for bedre løn og arbejdsvilkår under industrialiseringen, mens et gymnasium kan finde på at holde fast i særlige traditioner eller mindes senere kendte elever for at underbygge følelsen af at høre til et fællesskab. Eksempler på, hvilken rolle den kollektive erindring spiller, kunne i hiphopkulturen være, at rappere, der bliver "for rige og smarte", kritiseres for at have glemt rødderne i ghettoen. I arbejderbevægelsen har man flere gange været kritiske over for socialdemokratiske politikere, der kommer fra universitetet og ikke har haft en baggrund som "rigtig" arbejder. Og på et gymnasium kan man blive opfattet som "udenfor", hvis ikke man deltager i bestemte traditioner som studenterfoto, gallafest osv.

I de senere år er slægtsforskning blevet populært, og mange søger på forskellige måder "tilbage til rødderne" for på den måde

OPGAVE

I forbindelse med en fodboldkamp i Champions League i august 2017 havde fans fra den polske fodboldklub Legia Warszawa lavet denne såkaldte 'tifo'. En 'tifo' er en manifestation lavet af en fodboldklubs fans, hvor de med koreografi og skilte sender et budskab i forbindelse med en vigtig kamp.

- Prøv at afkode, hvilket budskab Legia Warszawa-fansene ville sende. Undersøg for eksempel Warszawa-opstanden under Anden Verdenskrig.
- Hvilken fortid bruges? Hvad bruges den til? Hvilken kollektiv erindring tillægges fansene? Og hvad ligger der i, at der står 'Germans' (tyskere) og ikke 'Nazis' (nazister)?
- Prøv at undersøge, om der omkring august 2017 var begivenheder eller diskussioner, hvor forholdet mellem Polen og Tyskland var centralt.

at føle sig som del af et historisk fællesskab. På samme måde fungerer store sportsbegivenheder, for eksempel et opgør med den lokale eller nationale "arvefjende", som iscenesættelser af fællesskaber, der kan skabe følelser af tilhørsforhold. En "historisk kamp" aktiverer ligesom nationale ritualer den kollektive erindring, der kan give et fast holdepunkt i en kaotisk og omskiftelig senmoderne verden.

Erindringspolitik – hvad skal vi huske, og hvad skal vi glemme?

Når man med et politisk formål forsøger at styre indholdet i en gruppes eller et lands historie, kaldes det **erindringspolitik**.

Erindringspolitik handler om magten til at bestemme over, hvilke begivenheder der skal huskes af gruppen og på hvilken

* **Erindringspolitik:** Når en gruppes kollektive erindring styres eller påvirkes med et politisk formål.